

ЕКСПРЕС-АНАЛІЗ ЗДОБУТКІВ ТА ПРОБЛЕМ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ

*Момот В.Є., д.е.н., професор
Литвиненко О.М., к.е.н.
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро*

Наслідки карантину березня-травня 2020, адаптивний карантин та повторний вихід до он-лайну у жовтні 2020 мотивують ЗВО до пошуку ефективного формату навчання, що здатний поєднувати переваги дистанційної та очної форми. Тому дослідження, що присвячені цій тематиці, є дуже нагальними та актуальними. Складнощі, з якими зіткнулися викладачі ЗВО та вчителі під час викладання у режимі онлайн, спрямовують освітянську сферу на пошук підходів, що у найбільшому ступеню пристосовані до умов дистанційного навчання.

Університет імені Альфреда Нобеля перейшов до повністю дистанційного викладання на другий день карантину та за період з 12 березня по 30 червня викладачами ДУАН було проведено 14 707 годин онлайн-занять. Знахідки, отримані під час цього напруженого сезону, та досвід вирішених проблем потрібно систематизувати якомога швидше та на загальнодержавному рівні перейти до створення методичного й змістовного інструментарію, що забезпечує ефективність та якість дистанційного викладання, сприяє мотивації студентів та викладачів до навчання й допомагає розв'язувати проблеми, які виникають у взаємовідносинах між викладачами та студентами під час організації онлайн-занять. На наш погляд головні переваги дистанційного викладання

полягають у асинхронності та «алокальності», тобто можливості викладача дістатися до студентів, незважаючи на часові та просторові обмеження.

Розповсюджена також думка, що перевагою дистанційного навчання є можливість доступу до лекцій найкращих у своїй сфері викладачів, але на наш погляд це не зовсім відповідає дійсності. Навпаки, особливо враховуючи гуманітарне навчання, де переважають персоніфіковані авторські курси, котрі будуються на основі особистого ставлення викладача до певних проблем, концепцій чи явищ, доступ до зовнішніх джерел може спричинювати конкуренцію думок й опіній, та, у кінцевому рахунку, призводить до зниження довіри до викладача, як джерела знань. Знижена довіра суттєво впливає на результати та якість навчання й подекуди не дозволяє досягнути навіть мінімального очікуваного рівню знань.

Зрозуміло, що сучасних студентів чи школярів неможливо ізолювати від зовнішніх джерел інформації та знань, але, на нашу думку, за таких умов професійний викладач повинен перетворитися на провідника, вказівника, що допомагає здобувачам освіти залучитися до сучасних знань, вмінь та компетенцій. Крім того, за цих вимог дуже важливим є прищеплення навичок до критичного мислення здобувачам, які у наслідку набувають змогу самостійно відокремлювати знання, що заслуговують на довіру. Саме це вміння у сучасному світі слід роздягати, як одне з найцінніших.

Тобто перехід до дистанційного викладання зумовлює певну небезпеку з точки зору забезпечення своєрідної «інформаційної екологічності» навчального процесу, коли здобувачів потрібно навчати прийомам захисту від недобросовісної інформації.

Досить потужним джерелом проблем є питання взаємодії викладачів та студентів під час дистанційного навчання. Дійсно, до головних переваг цієї форми слід віднести вже згадані асинхронність та алокальність, тобто

можливість підтримувати контакт між викладачами та здобувачами майже за любых умов, якщо тільки це дозволяє стан здоров'я. Але разом з беззаперечними перевагами така щільність контакту призводить до суттєвого перевантаження викладачів. Наприклад результати опитування викладачів Університету імені Альфреда Нобеля стосовно особливостей роботи під час переходу до дистанційного викладання у березні-травні 2020 року свідчать, що працездатність здійснення стосунків зі здобувачами вищої освіти зросла приблизно у 2-3 рази. Відповідно у 2-2,5 рази збільшився обсяг матеріалу, який використовується під час онлайн-занять, та приблизно на 50% відсотків збільшився обсяг консультацій для студентів по різним проблемним питанням, які пов'язані з вивченням окремих дисциплін. Викладачі, які приймали участь у опитуванні стосовно збільшення працездатності дистанційної форми викладання, цілковито спиралися на власні відчуття, на жаль, проведення прямих досліджень у вигляді фотографії робочого дня, щоденника витрат часу, тощо не проводилися у зв'язку з раптовістю переходу та складністю організації такого дослідження у дистанційній формі.

1 липня 2020 Університет імені Альфреда Нобеля проводив круглий стіл «Дистанційне викладання: уроки карантину та перспективи у найближчому майбутньому», у якому прийняли участь 116 викладачів з 85 ЗВО України. При підготовці до круглого столу потенційні учасники давали відповіді на питання щодо проблем, з котрими вони зіткнулися під час карантину. В цілому, проблеми, що згадують викладачі можна розділити на наступні групи:

- технічні проблеми;
- організаційні проблеми;
- проблеми, що пов'язані зі зворотнім зв'язком та з комунікаціями зі студентами (вже були згадані вище);

- проблеми, що пов'язані з недостатньою відповідальністю, самостійністю та мотивацією студентів;
- проблеми, що пов'язані зі зростанням затрат праці викладачів.

Зрозуміло, що технічні проблеми насамперед пов'язані з раптовістю виходу до он-лайну, що автоматично призвело до того, що викладачі були змушені «з коліс» освоювати відповідну техніку, програмне забезпечення та навіть закуповувати обладнання, якого їм бракувало для повноцінного викладання через комп'ютер. На жаль, ефективне вирішення таких проблем цілком залежало від матеріального та ресурсного забезпечення ЗВО, яке, вочевидь, не враховувало цілковитий перехід до дистанційного викладання.

Стосовно організаційного забезпечення, то, спираючись на реакцію освітян, тут можна виокремити щонайменше три проблеми. По-перше, це абсолютна відсутність нормативної або бодай референсної підтримки з боку МОН, НАЗЯВО, інших державних органів, відповідальних за організацію освітньої діяльності в Україні. Що й як переводити до он-лайну ЗВО вирішували самостійно, відповідно не було забезпечене ані стандартизації, ані масштабуємості підходів. Далі, до раптової децентралізації та автономізації діяльності викладачів на початковому етапі карантину опинилися не готові самі ЗВО, що висували суперечливі вимоги до організації навчального процесу, контролю та звітності. Не були встановлені загальні підходи до проведення занять, викладачі були залишені наодинці й спиралися на власний досвід й уявлення, що їх бракувало майже у 100% випадків. Й, насамкінець, більшість освітян, що приймали участь у опитуванні вказали на значні складнощі в організації об'єктивного контролю результатів навчання.

Проблеми, що пов'язані недостатньою мотивацією, відповідальністю та самостійністю студентів наразі є фундаментальними для освітньої сфери, й мають дуже глибокі коріння, що полягають у трансформації

ставлення до процесу набуття знань та загальній зміні суспільних парадигм. Перехід до дистанційного навчання, що вочевидь вимагає від здобувачів більшої автономії та відповідальності, лише ускладнив ці проблеми.

УДК 629.3.017

**ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ
ДИСТАНЦІЙНИХ КУРСІВ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА
ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕРЕПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ**

*Назаров О.І., к.т.н., доцент,
Цибульський В.А., к.т.н., доцент,
Кривошапов С.І., к.т.н., доцент,
Мисюра М.І., к.т.н., доцент,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
Сергієнко М.Є., к.т.н., доцент,
Харківський національний технічний університет «ХПТ»
Погорілий І.В., ст. викладач,
Полтавський транспортний технікум транспортного будівництва*

Успішність та якість дистанційного навчання значною мірою залежать від ефективності організації занять, методичної якості матеріалів, а також керівництва, майстерності педагогів, які беруть участь у цьому процесі. Відомо, що значна кількість дистанційних курсів розробляються на інтуїції авторів, без урахування вимог сучасної психолого-педагогічної та методичної наук [1].

Між тим, викладач дистанційного курсу, як свідчать сучасні дослідження [1–3], повинен вміти: